

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid Postbus 20018
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Ons kenmerk:

Datum: 4 juni 2020

Onderwerp: AO Armoede- en schuldenbeleid | 18 juni 2020

Geachte leden van de commissie SZW,

Op 18 juni spreekt u met staatssecretaris Van Ark over het armoede- en schuldenbeleid. De vijf organisaties – de Landelijke Cliëntenraad, NVVK, Sociaal Werk Nederland, Divosa en VNG - die samenwerken in Schouders eronder vragen uw speciale aandacht voor een aantal onderwerpen. Wij pleiten voor extra inzet op:

1. Met de menselijke maat schulden regelen: verminder betaalstress bij inwoners door coulanceregelingen schuldeisers, brede inzet pauzeknop en schuldenrust!
2. Zorg voor versnelling in de reguliere schuldhulpverlening door collectief schuldregelen en het schuldenknooppunt.
3. Intensiveer de aanpak vroegsignalering en start proactief met de campagne rondom financiële gezondheid.
4. Borg bestaanszekerheid van onze inwoners en laat gemeenten als partner meedenken met het nieuwe stelsel i.p.v. de toeslagen.
5. Zorg voor voldoende financiële middelen voor schuldhulpverlening.

Inleiding: forse agenda om schulden terug te dringen is noodzakelijk

We zagen voor de coronacrisis al dat de Nederlandse schuldenproblematiek toeneemt. Eén op de vijf huishoudens kampt met schuldenproblematiek. Veel huishoudens hebben structureel en langdurig weinig inkomen. Dit probleem wordt vanwege de coronacrisis alleen maar erger. De coronacrisis raakt ons allemaal. Naar verwachting krijgt een groot deel van de Nederlanders in meer of mindere mate te maken met negatieve veranderingen in hun financiële positie. Mensen die al financieel kwetsbaar zijn, lopen veelal een groter risico. We mogen niet een groot deel van onze inwoners in een uitzichtloze financiële ellende terecht laten komen met ook nog eens onaanvaardbaar hoge maatschappelijke kosten (schuldhulpverlening, ziekte, arbeidsverzuim, jeugd en dakloosheid). Daarom is het essentieel om juist nu met een forse agenda te komen om schulden terug te dringen. Daarvoor komen we met de volgende vijf punten die bijdragen aan adequate ondersteuning van deze groepen en effectieve schuldhulpverlening.

1. Met de menselijke maat schulden regelen: Betaalstress verminderen bij inwoners door coulanceregelingen schuldeisers, brede inzet pauzeknop en schuldenrust!

Op korte termijn is het van belang om met een breed schuldenoffensief te komen waarbij gemeenten en Rijk samenwerken om te komen tot een brede noodstop/pauzeknop/schuldenrust waaraan overheden, corporaties, zorgverzekeraars, energiemaatschappijen, drinkwaterbedrijven en belastingdienst deelnemen. Maak voor de periode na de brede noodstop/pauzeknop gezamenlijk landelijke afspraken over hoe om te gaan met het innen van vorderingen. Hierbij geeft de Rijksoverheid het voorbeeld. Breng daar een volgorde (routing) in waarin schuldeisers weer mogen opstarten met het innen van vorderingen. Start met de kleine schuldeisers (kleine ondernemers), vaste lasten partners, andere private schuldeisers. De overheidsinvorderaars komen als laatst door hun voorbeeldfunctie.

Wat ook op korte termijn gerealiseerd moet worden is dat de kale schuld leidend is. Het stapelen van boete op boete wordt gestopt en er worden geen verhogingen in rekening gebracht. Mensen die wel willen betalen maar niet kunnen betalen, moeten niet onnodig

dieper in de schulden komen. De noodstopprocedure van het CJIB wordt breder ingezet bij andere uitvoeringsorganisaties. Zo houden we de betaalproblemen van de inwoners klein.

2. Versneld schulden regelen: Collectief schulden regelen en het schuldenknooppunt

Wanneer er al sprake is van problematische schulden, worden de schulden effectief geregeld. Dit kan met het collectief schulden regelen in reguliere schuldhulpverlening. Voor hen die niet geholpen kunnen worden in de reguliere schuldhulpverlening, moet een schuldenpardon mogelijk worden, niemand verdient een levenslange uitzichtloosheid.

Op middellange termijn moeten collectieve afspraken worden gemaakt met particuliere schuldeisers die voor zoveel mogelijk gemeenten tegelijkertijd gelden, zodat particuliere schuldeisers niet met iedere gemeente apart afspraken moeten maken. Door het collectief schulden regelen kan de doorlooptijd van circa 120 dagen gereduceerd worden naar 40 dagen (dit blijkt uit de invoering binnen de gemeente Den Haag). Hiervoor is van belang dat er een wettelijke reactietermijn komt voor schuldeisers, zoals eerder bepleit door de VNG, Divosa, NVVK en de Landelijke Cliëntenraad. Het verbeteren van de kwaliteit van schuldhulpverlening, het meer inzetten van saneringskredieten en het verlagen van de administratieve lasten zijn actuele en relevante vraagstukken voor gemeenten in samenwerking met (uitvoerings-)partners.

Er wordt hard gewerkt aan een veilige, snelle en slimme gegevensuitwisseling in de schuldhulpverlening. Het schuldenknooppunt zal standaardisering realiseren van communicatie, proces en inhoud. Dit kan aanzienlijke versnelling en daarmee tijds- en kostenbesparingen realiseren. Doorlooptijden worden verkort en de schuldhulpverlener houdt meer tijd over voor begeleiding van de klant. Door een combinatie van het collectief schulden regelen en het uitrollen van het schuldenknooppunt wordt het schulden regelen versneld.

3. Vroegsignalering, preventie en nazorg: landelijke campagne "Kom uit je schuld" en lokale campagnes als vliegwiel, de schaamte voorbij!

Vroegsignalering is een goede aanpak om problematische schulden bij mensen te voorkomen. Op dit moment is er nog nauwelijks sprake van een toenemend aantal mensen dat zich met (problematische) schulden meldt bij gemeenten, mede door de vrij brede coulance die schuldeisers hanteren. Maar die coulance houdt op enig moment weer op en in brede kring wordt op niet al te lange termijn (najaar 2020/begin 2021) een grote toename verwacht van het aantal aanvragen schuldhulpverlening. Het is van belang dit niet af te wachten, maar nu al (extra) in te zetten op vroegsignalering en hier afspraken over te maken met schuldeisers (woningcorporaties, zorgverzekeraars, energiebedrijven etc.). Dit past ook in de huidige inspanningen van gemeenten op het gebied van vroegsignalering i.v.m. de komende wijziging van de Wet op de gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs).

Vroegsignalering gebeurt nu in goed overleg, maar de huidige situatie vraagt om een wettelijke verplichting voor (grote) partijen om mee te werken aan vroegsignalering. De wijziging van de Wgs die nu voorligt in de Eerste Kamer, is daarbij een stap in de goede richting. Maar om vroegsignalering echt effectief te kunnen uitvoeren (bijv. ook meldingen over hypotheekschulden en verrijken van signalen) is een ruimere wettelijke basis nodig.

Het is van belang om parallel hieraan proactief in te zetten op een campagne rondom 'financiële gezondheid'. Tot nu toe gaat in alle uitingen rondom de Corona maatregelen over de gezondheid(zorg) en economie van Nederland belangrijk geweest. Nu is het tijd om een combinatie hiervan hoog op de agenda te zetten, namelijk: financiële gezondheid. Hiervoor is de link met de landelijke campagne 'Kom uit je schuld, en de al bestaande lokale campagnes een goede leidraad. De landelijke campagne 'Kom uit je

schuld' kan dan ook ingezet worden voor inwoners die door de coronacrisis met geldzorgen te maken hebben. Het is belangrijk om aandacht te hebben voor het doorbreken van taboe rondom armoede en schulden door het transparant maken van oorzaken en gevolgen (normaliseren problematiek) en van ingangen voor hulpverlening. Het is van belang om vanuit de Rijksoverheid het signaal af te geven, dat mensen om hulp kunnen vragen als zij geldzorgen hebben. En dat de toegang tot de schuldhulpverlening laagdrempelig is. Sluit daarom aan bij lopende initiatieven en de lokale bestaande dienstverlening die deze laagdrempelige toegang bieden. Zorg, in het kader van 'brede schuldhulpverlening', zoals recent aanbevolen door SZW¹, voor goede samenwerking met de lokale infrastructuur via sociaal werk, (wijk)teams en sluit aan bij lopende initiatieven (zoals lokale campagnes), organisaties met vrijwilligers (zoals Humanitas, Schuldhulpmaatje, budgetcoaches etc.). Zij zorgen ervoor dat mensen in een vroeg stadium hulp krijgen en geven inzicht in de financiële situatie van de inwoner. Ook kunnen zij een belangrijke bijdrage leveren aan de nazorg na schuldhulpverlening voor hen die dat nodig hebben.

4. Bestaanszekerheid borgen van onze inwoners en gemeenten als partner laten meedenken met het nieuwe stelsel i.p.v. de toeslagen

Eerder hebben VNG en Divosa gepleit voor het borgen van bestaanszekerheid van werkende armen². We zijn op een punt aangekomen waar dit nog belangrijker is geworden. Juist nu wordt zichtbaar dat de risicogroepen (zzp'ers, kleine ondernemers, jongeren, flexwerkers en oproepkrachten) daadwerkelijk snel in de problemen komen. Dit is niet alleen een aanleiding om noodmaatregelen in te zetten, maar het is nu écht tijd om de structuur voor bestaanszekerheid meteen aan te pakken. We roepen het kabinet op om als Rijk, gemeenten, werkgevers en andere stakeholders, waaronder de Landelijke Cliëntenraad door te pakken op basis van de schrille huidige en komende werkelijkheid.

Eén van de maatregelen uit het position paper Werkende Armen was de stelselherziening en vereenvoudiging van het toeslagenstelsel. VNG en Divosa zijn verheugd dat het kabinet werkt aan een fundamentele herziening van het toeslagenstelsel en het achterliggende stelsel van huur, zorgverzekering en kinderopvang, omdat het huidige stelsel de bestaanszekerheid van kwetsbare inwoners ondermijnt. In bijgevoegd position paper vragen VNG en Divosa het kabinet met klem om gemeenten vanaf het begin te betrekken bij de nadere uitwerking van beleid(sopties) naar een nieuw stelsel voor toeslagen. Betrek hierbij ook de Landelijke Organisatie Sociaal Raadslieden (LOSRA)/Sociaal Werk Nederland en de Landelijke Cliëntenraad om te reflecteren vanuit het perspectief van de burger (zoals onlangs gebeurd is voor het Wetsvoorstel verbetering toeslagen, door het Ministerie van Financiën. Als gemeentelijk partners zijn we in belangrijke mate verantwoordelijk voor de ondersteuning van kwetsbare inwoners en kunnen we samen met vertegenwoordigers van burgers de impact van beleid voor onze inwoners goed inschatten. Daarom werken we graag als partner mee aan de nadere uitwerking.

In bijgevoegd position paper wordt het standpunt van gemeenten beschreven met daarin de conclusie: Zorg voor een voorspelbaar systeem, met verstandige standaardopties, waarbij er meer verantwoordelijkheid voor de overheid is. Het nieuwe systeem dient duidelijk, transparant en eenvoudig te zijn en op compassie gebaseerd. Zekerheid en robuustheid zijn belangrijker dan gerichtheid. De inzet van de toeslagen in het inkomensbeleid moet zodanig zijn dat het nieuwe stelsel onbedoeld niet net zo complex wordt als het huidige. En kwetsbare inwoners moeten worden ontzien bij de implementatie van wijzigingen in het stelsel. Aan deze enorme opgave dragen wij graag nu en in de toekomst bij.

¹ [SZW \(2020\). Schuld opgelost! Financieel zelfredzaam? Uitvoering schuldhulpverlening nader bekeken.](#)

² <https://vng.nl/brieven/gemeenten-een-toekomst-zonder-werkende-armen>

5. Voldoende financiële middelen voor brede schuldhulpverlening is nodig

Gemeenten zien nu een stabiliserend of zelfs dalend aantal aanvragen schuldhulpverlening. We verwachten een boegolf aan aanvragen door de knelpunten die bovengenoemde groepen ervaren. Gemeenten moeten zich hierop voorbereiden en willen proactief inwoners benaderen op basis van de signalen uit vroegsignalering, gesprekken met UWV (inwoners van WW naar bijstand en inkomensval) en het benaderen van de TOZO-aanvragers. Gemeenten willen straks de inwoners die zich melden een persoonlijk gesprek kunnen bieden en willen de menselijke maat hooghouden.

Dit betekent dat er niet alleen voldoende capaciteit moet zijn om die kwalitatieve en effectieve schuldhulpverlening hoog te houden maar dat mensen ook geboden moet kunnen worden wat hij/zij nodig heeft naast het effectief schulden regelen. Schulden gaan regelmatig samen met armoede en stress rondom bestaanszekerheid. Inzetten op begeleiding hierin, parallel aan schuldhulpverlening en de nazorg na schuldhulpverlening, is noodzakelijk om tot effectieve schuldhulpverlening te komen (zie eerdergenoemde rapport t.a.v. brede schuldhulpverlening SZW, 2020). Hiervoor is extra budget noodzakelijk, naast het budget wat gemeenten al nodig hebben voor het implementeren van de wetwijzigingen die er aan komen. In het regeerakkoord is tijdelijk (3 jaar, loopt in 2021 af) extra geld gegeven om schulden en armoede terug te dringen en in het bijzonder onder kinderen. Het is belangrijk in het kader van de coronacrisis dat deze tijdelijke regeling voor een jaar verlengd wordt, omdat de groep mensen met schulden en in armoede groter is geworden.

Met hartelijke groet,

E. Dannenberg
Voorzitter

Divosa

A. Asante
Voorzitter

Landelijke
Cliëntenraad

M. Florijn
Voorzitter

NVVK

E. van der Burg
Voorzitter

Sociaal
Werk Nederland

L. Geluk
Algemeen
Directeur

VNG